

Alkoholiriippuvuus ja Antabus© (=A), eettinen näkökulma

Rauno Mäkelä

Dosentti, psykiatrian erikoislääkäri, päihdelääketieteen
erityispätevyys, filosofian opiskelija

Lähdeviitteet

- Lindgrén, Oki (2012), *Filosofisia näkökulmia alkoholiriippuvuuden selitysmalleihin ja lääkehoitomuotoihin*. Filosofian pro gradu -tutkielma, käyttäytymistieteiden ja filosofian laitos, Turun yliopisto.
- Mäkelä, Rauno (2013), *Alkoholiongelmien hoidon etiikka*. Filosofian pro gradu -tutkielma, Itä-Suomen avoin yliopisto.
<http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20130275>

Alkoholiongelman "mallit"

1. Moraalimalli

- Autonomisen yksilön heikon tahdon aiheuttama pahe
- Muut ihmiset: paheksunta, moite, rangaistus
- Paternalistisesti hoidoksi ulkoista kontrollia, "keppiä": aversiohoito (rangaistus tai sen pelko), kuten A

2. Sairausmalli (biolääketieteellinen)

- Sairaus, missä autonomia eli sisäinen kontrolli on alentunut (mielihyvakeskus kuumentunut, aivokuoren toiminta heikentynyt)
- Arvostavassa hoitosuhteessa hoidoksi "porkkanaa": A turvaa aluksi raittiuden, jotta aivot toipuvat ja autonomiaa palautetaan myös muilla hoitotoimilla

3. Ongelmamalli

- "Ei-sairaus", "ei-moitittava", autonomisuus?
- Hoidoksi myös lääkkeitä, myös A....

Yleisesti: mitä lääkäri ajattelee ?

- Ei mitään. (Tuntee hoitokeinoista vain A:n, siispä sitä kaikille.)
- Moraalimalli: Heikkotahtoinen ihminen, pitää pelotella A-reaktiolla, että olisi kunnolla (vaikka tiedän, että se ei poista alkoholihiimoa eikä korjaa CNS-muutoksia).
- Sairausmalli: Aivotoiminta häiriytynyt, otettava aikalisä (A tukee raittiinaoloa), kunnes muukin hoito vaikuttaa ja sisäinen kontrolli vahvistuu.

Hoitotilanteessa: kuka tekee aloitteen ?

- Potilas: "Oma kontrollini ei toimi, mikä auttaisi?"
- Omainen, työnantaja, viranomainen, asumispalvelujen työntekijä: "Potilaan kontrolli ei toimi, A pakottaa raittiiksi, siis tätä keppiä toivomme tai vaadimme."
  - Potilas ei halua tai on ambivalentti.
- Lääkäri:
  - a) Moraalimalli: "Määrään keppiä eli A kun oma kontrolli ei toimi". (Samalla alennetaan potilaan käsitystä omasta kontrollikyvystä. Vaikutus lakkaa, kun keppi katoaa.)
  - b) Sairausmalli: "Suosittelen alkuun tavallaan keppiä eli A, jotta voisit estää akuutit haitat ja samalla toteuttaa muita hoitoja, korjata aivojen toimintahäiriötä ja tavoitella oman kontrollin palautumista (=porkkana)".

Tavoitteena autonomia ($\approx$ sisäinen kontrolli)

- Itsensä hallitseminen vapaana muiden kontrolloivalta vaikutukselta.
  - Vapaa omista rajoitteista, kuten riittämättömästä ymmärryskyvystä, joka estää merkitykselliset valinnat.
  - Siis: sekä henkilön vapaus (itse määräämisoikeus) että toimintakyky (itse määräämiskyky eli kompetenssi).
  - Ymmärtäminen $\rightarrow$ ajattelu $\rightarrow$ harkinta $\rightarrow$ riippumaton valinta.
- $\rightarrow$ "Lakisääteinen" itsemääräämisoikeus (kaikilla, jos ei erityisiä poikkeussäädöksiä, kuten tahdosta riippumattomat hoidot).

Antabusta eettisesti...

- Kuka pyysi/ehdotti/vaati A ja mihin tarkoitukseen? Miten A vaikuttaa? Haittavaikutukset? A:n rooli koko hoito-ohjelmassa?
- Ideaali, jota tavoiteltava: Potilas toteaa (yhdessä lääkärin kanssa) sisäisen kontrollinsa alentuneeksi ja pyytää hoitoa/lääkettä.
- Jos tavoite (ainakin aluksi) täysraittius, lääkäri suosittelee:
  - "Pyynnöstäsi suosittelen A, se on ulkoisen kontrollin muoto, joka korvaa tilapäisesti sisäisen kontrollin alenemisen, toteutetaan tarvittaessa omasta pyynnöstäsi valvottuna."
  - "Samalla suosittelen psykososiaalisia hoitoja ym, jotka ajan mittaan voivat palauttaa sisäisen kontrollin, jonka jälkeen voit luopua A:n tuesta."